

POSUDEK na disertační práci

Jméno a příjmení autora disertační práce: Mgr. Pavel Pola

Název disertační práce: *Proměna víry v duchovní krizi. Zkušenost Terezie z Lisieux a Nicolae Steinhardta ve světle přístupu Viktora Frankla.*

Oponent práce: doc. ThDr. Jiří Vogel, Th.D.

Praha, 2. září 2023

Pavel Pola se ve své disertační práci zabývá rolí duchovní krize v proměnách víry, přičemž vychází z analýzy významu duchovní, popř. existenciální krize ve zkušenosti tří významných osobností pocházejících z různých kulturních i náboženských kontextů – Viktor E. Frankl, Terezie z Lisieux a Nicolae Steinhardt. Polova motivace k volbě tématu je na jedné straně osobní a souvisí s jeho duchovním povoláním, ale i odborná, protože samotný pojem duchovní krize je poměrně nevyjasněný a stejně tak práce s duchovní krizí v duchovní péči, cvičeních, doprovázení apod. by si zasloužila důkladnějšího promyšlení. V úvodní kapitole se Pola snaží vymezit pojem duchovní krize, a to tak, že na jedné straně poukazuje, jak se pracuje s pojmem krize v teologii a na straně druhé odkazuje k souvisejícím a mnohem jasněji vymezeným pojmům: psychospirituální krize a existenciální krize. Přičemž v posledku hodlá uchopit pojem duchovní krize analogicky vůči pojmu existenciální krize, se kterým pracuje V. E. Frankl v logoterapii. V této kapitole bych pouze upřesnil, že výraz teologie krize, kterým bývá někdy označována teologie, která vychází z Karla Bartha, se týká zejména krize liberální teologie. Souvislost mezi krizí liberální teologie a duchovní krizí skutečně je, ale spočívá spíše v tom, že liberální teologie trpěla zapomínáním na hloubku lidského hříchu a milost ospravedlnění. V úvodní kapitole vymezuje ještě pojem duchovní zkušenost a víra. Líbí se mi, že neusiluje o jejich výklad, ale popisuje jen to, jak s nimi bude on sám pracovat. Kapitulu uzavírá ujasněním metody a výčtem hlavních pramenů, které hodlá ve své práci analyzovat.

První kapitolu věnuje logicky V. E. Franklovi, protože se pomocí jeho výrazu „existenciální krize“ snaží porozumět mnohem hůře uchopitelnému pojmu „duchovní krize“. Myslím, že Pola v této kapitole úplně přesně nepostihl souvislost mezi existencialismem, krizí a hledáním

smyslu. Pro existencialismus přichází smysl života vždy a posteriori. Ryzí lidská existence nemá žádné jistoty, na něž by se mohla spolehnout, jako na nějaký smysl. Respektive má jen dvě jistoty, a to směřování ke smrti neboli vlastní konečnost a nezodpověditelnost, mohli bychom říct i nesmyslnost vlastního bytí. Tyto jistoty ovšem existencialismus nechápe jako nedostatky, nýbrž jako tvůrčí elementy lidského bytí. Životní krize potom existencialismus chápe jako příležitost k osvícení nebo osvobození od falešných jistot. Kdybych měl porovnat výraz krize u Sartra a Frankla, asi bych řekl, že se shodují v tom, že existenciální krize vede ke ztrátě smyslu a je zároveň příležitostí k hledání nového smyslu. Frankl by však určitě víc než Sartre dal důraz na nutnost nalezení nového smyslu. Zatímco Sartre by se zastavil u nalezení svobody od jakéhokoli smyslu a možná by na Franklovu terapii hledání smyslu hleděl i kriticky, jako na způsob, jak těžce nalezenou svobodu ztratit. Též si myslím, že Franklovo přesvědčení o „nezcizitelnosti vnitřní svobody“ vychází právě z existencialismu, který jí chápe v podstatě jako existenciál čili strukturální prvek nebo nedílnou součást lidského bytí. Může být a obvykle bývá skrytá, ale člověk se jí nemůže zbavit, i kdyby chtěl. Velice oceňuji závěr první kapitoly, ve které Pola ukazuje na terapeutický potenciál chasidských vyprávění jako na alternativu způsobu, jak se vyrovnat nebo jak se připravit na existenciální krizi.

V druhé kapitole, kterou Pola věnuje Terezii z Lisieux, se na základě jejích autobiografických textů pokouší charakterizovat význam duchovní krize v její duchovní zkušenosti. Přitom poukazuje na analogie k Franklovu pojetí existenciální krize, která je v duchovní krizi Terezie zahrnuta a zároveň rozvinuta poutem k Bohu. Za velice přínosné považuji na této kapitole zejména uspořádání její spirituality a duchovní zkušenosti, které se mohou jevit nepoučenému čtenáři Tereziiných textů v mnoha ohledech naivní. Nakonec její důvěra v Taxilovy výmysly, které svou imaginací překračují i ty nejodvážnější spisovatele fantasy, by takové čtení mohla potvrzovat. Třetí kapitola reflektuje roli duchovní krize, která vedla Nicolae Steinhardta k prohloubení jeho duchovní zkušenosti a k proměně jeho životních postojů. Témata vztahující se k duchovní krizi Pola těžší zejména ze Steinhardtova *Deníku štěstí*, ve kterém je podrobně popsán jeho příběh z vězení.

Oceňuji, že se Polovi podařilo na těchto třech osobnostech poměrně plasticky postihnout na jedné straně kulturní a náboženskou odlišnost, a na straně druhé podobnost mezi proměnami jejich duchovního života. V závěru uvedená typologie nebo spíš uspořádání a srovnání etap proměny mi přijde zvláště inspirující například pro praxi duchovního doprovázení nebo

duchovní péče. Také oceňuji dostatečnou kritičnost vůči výpovědím všech tří osobností, a že vlastní kritiku opřel o postřehy některých dalších autorů. Pozitivně hodnotím, že ve zkušenosti duchovní proměny nenachází nějaký jednoduchý recept pro správnou spiritualitu, a tak potvrzuje, že má pochopení pro jinakost lidských osudů.

Pavel Pola napsal svoji práci srozumitelným a čtivým jazykem s minimem formálních chyb. Jeho práci považuji za originální i přínosnou, a to po stránce teoretické i praktické. Disertační práce splňuje všechna požadovaná kritéria. Doporučuji, aby byla přijata k obhajobě a po jejím obhájení byl Pavlu Polovi udělen titul Ph.D.

A handwritten signature in blue ink, appearing to be 'Jiří Vojta', written in a cursive style.